

Sygn. akt IV CSK 343/17

POSTANOWIENIE

Dnia 22 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa W. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością Spółki komandytowej w W.

przeciwko J. M. R., T. D., R. K. i B. N. R.

o zwolnienie od egzekucji,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 22 grudnia 2017 r.,

na skutek skargi kasacyjnej pozwanych J. M. R.

i B. N. R.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 24 lutego 2017 r., sygn. akt I ACa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną pozwanych J. M. R. i B. N. R. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 24 lutego 2017 r., sygn. akt I ACa [...] Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej zarzucili naruszenie prawa materialnego, tj. art. 83 k.c. przez nie uznanie za nieważne umów przewłaszczenia na zabezpieczenie zawartych przez stronę powodową ze spółką T. (dłużnikiem

pozwanym), podczas gdy był to klasyczny przykład symulacji absolutnej, mającej na celu uniknięcie egzekucji z przedmiotów majątku objętych rzekomym przewłaszczeniem na zabezpieczenie; art. 65 § 1 i 2 k.c. przez dokonanie błędnej wykładni oświadczeń woli strony powodowej i spółki T., polegającej na przyjęciu, z całkowitym pominięciem kontekstu sytuacyjnego i powiązań tych podmiotów, że ich zgodnym zamiarem było rzeczywiste przeniesienie prawa własności jachtów na stronę powodową, podczas gdy okoliczności towarzyszące zawarciu spornych umów, przytoczone przez Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, wskazują na to, że z uwagi na prowadzone i spodziewane postępowanie egzekucyjne przeciwko spółce T., jedynym celem umów było stworzenie okoliczności, mających doprowadzić do zmylenia osób trzecich, przy jednoczesnym braku zamiaru wywołania skutków prawnych dokonanych czynności; art. 5 k.c. przez nieuzasadnione przyznanie ochrony prawnej dłużnikowi pozwanych; art. 841 § 1 k.p.c. przez przyjęcie, że stronie powodowej przysługiwała legitymacja do wytoczenia powództwa przeciwegzekucyjnego, w sytuacji gdy umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie, z których strona powodowa wywodzi swoje prawo własności, są nieważne, jako umowy pozorne, co w konsekwencji doprowadziło do oddalenia apelacji i zwolnienia jachtów spod egzekucji; naruszenie prawa procesowego, tj. art. 382 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. przez oparcie wyroku na niepełnym i wybiórczo powołanym w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku materiałem dowodowym, w szczególności w zakresie powiązań strony powodowej z dłużnikiem pozwanych, odnośnie do okoliczności wskazujących na celowe utrudnianie przez dłużnika pozwanych postępowania egzekucyjnego, a także bezcelowości i brak ekonomicznego uzasadnienia dla zabezpieczenia roszczenia strony powodowej o wypłatę dywidendy; art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez naruszenie zasady wszechstronnego i kompletnego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparli na przesłankach uregulowanych w art. 398 § 1 pkt 1 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na

przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001, II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Istotnych zagadnień prawnych skarżący upatrywali w konieczności rozstrzygnięcia, czy: 1) podmiot, który dokonał czynności prawnej, co do której istnieje zarzut nieważności na podstawie art. 83 § 1 k.c., może powołując się na tę czynność skutecznie wystąpić z powództwem na podstawie art. 841 § 1 k.p.c., jako osoba trzecia, jaki jest zakres upoważnienia Sądu do badania tej czynności prawnej, jej okoliczności i kauzy oraz jakimi zasadami powinien kierować się Sąd przy ich ocenie; 2) za kauzę uzasadniającą rzeczywisty, a nie pozorny, zamiar wywołania skutków prawnych przez umowę przewłaszczenia na zabezpieczenie, może zostać uznany zamiar zabezpieczenia roszczenia jedyne go wspólnika spółki z o.o. o wypłatę dywidendy, podczas gdy spółka nie pozostawała w złej kondycji finansowej, a jedynym warunkiem jej wypłaty było podjęcie uchwały przez tego wspólnika; 3) w przypadku badania przez Sąd ważności czynności prawnej, określanej przez występującego z powództwem opartym na art. 841 § 1 k.p.c. jako przewłaszczenie na zabezpieczenie roszczenia jedyne go wspólnika o wypłatę dywidendy, w przypadku zarzucanej przez pozwanych wierzycieli nieważności tej czynności na zasadzie art. 83 § 1 k.c., stwierdzenie przez Sąd, że „możliwe było wypłacenie dywidendy” jest wystarczające dla uznania czynności za ważną i zwalnia z obowiązku uwzględnienia okoliczności towarzyszących zawarciu umowy, w szczególności kapitałowych i osobowych powiązań jej stron; 4) i za pomocą jakich środków dowodowych pozwani wierzyciele mają możliwość wykazania zarzucanej przez nich nieważności czynności prawnej, na którą powołuje się osoba trzecia, występująca z powództwem na podstawie art. 841 § 1 k.p.c., w przypadku zarzutu symulacji absolutnej na podstawie art. 83 § 1 k.c., która ze swej

istoty dotyczy wewnętrznych motywacji stron umowy, jeżeli pozwani nie byli stronami umowy.

Sformułowane przez skarżących wątpliwości nie odpowiadają założeniom przyjętym w orzecznictwie Sądu Najwyższego dla rozumienia przesłanki istotnego zagadnienia prawnego jako przesłanki uzasadniającej przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Ze względu na sposób i treść przedstawionych przez nich pytań nie można uznać, że dotyczą kwestii o charakterze abstrakcyjnym, syntetycznym i uniwersalnym, lecz są osadzone w okolicznościach faktycznych w tej sprawie, których rozwiązania poprzez ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego skarżący oczekują od Sądu Najwyższego. Tymczasem, Sąd Najwyższy nie jest sądem faktu, lecz sądem prawa i zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany ustaleniami faktycznymi sądów *meriti*, stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Wreszcie, w ramach postępowania kasacyjnego w konkretnej sprawie Sąd Najwyższy nie udziela odpowiedzi na pytania w zakresie środków dowodowych, jakie powinny zgłaszać strony procesu wywołanego powództwem przeciwegzekucyjnym, jak również nie wskazuje szczegółowych kryteriów, jakie należałoby zastosować przy ocenie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego.

Nadmienić należy, iż pozorność czynności prawnej jest okolicznością faktyczną i jako taka podlega ustaleniu przez sądy merytoryczne. Oznacza to, że w ramach podstawy kasacyjnej przewidzianej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. ustalenie to nie podlega kontroli kasacyjnej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 1997 r., I CKN 51/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 79, z dnia 8 grudnia 2000 r., I CKN 1233/00, nie publ., z dnia 9 listopada 2007 r., V CSK 278/06, nie publ., z dnia 4 kwietnia 2014 r., II CSK 405/13, nie publ.).

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie.

Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżący wywodzą z rażącego ich zdaniem naruszenia przez Sąd drugiej instancji prawa materialnego.

Zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Zatem zarzut oparty na naruszeniu art. 233 § 1 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Wbrew stanowisku skarżących Sąd drugiej instancji nie pominął okoliczności, o których mowa w uzasadnieniu zarzutu naruszenia art. 227 k.p.c. Wszystkie te okoliczności znalazły wyraz w podstawie faktycznej rozstrzygnięcia i były przedmiotem oceny Sądu drugiej instancji, co wynika z uzasadnienia zaskarżonego wyroku.

Jak wspomniano kwestia pozorności danej czynności prawnej, względnie brak uznania przez Sąd merytoryczny, iż w danej sprawie czynność prawna jest dotknięta wadą oświadczenia woli w postaci pozorności, stanowi element podstawy faktycznej rozstrzygnięcia i jako taka podlega ustaleniu właśnie przez sądy merytoryczne, co oznacza, że w ramach podstawy kasacyjnej przewidzianej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. (chodzi w tej sprawie o treść sformułowanych przez skarżących zarzutów naruszenia art. 83 § 1 k.p.c. i 65 § 1 i 2 k.c.) ustalenie to nie podlega kontroli kasacyjnej. Poczynione w tej sprawie ustalenia faktyczne skutkują tym, iż nie może być też mowa o oczywistym naruszeniu art. 841 § 1 k.p.c.

Zgodnie z art. 5 k.c. nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno - gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Wykonywanie prawa podmiotowego w sposób sprzeczny z tymi kryteriami jest bezprawne i z tego względu nie korzysta z ochrony jurysdykcyjnej. Norma zawarta w tym przepisie ma charakter wyjątkowy i może być stosowana tylko po wykazaniu szczególnych okoliczności, w sytuacji, gdy w inny sposób nie można zabezpieczyć interesu osoby zagrożonej wykonaniem prawa podmiotowego przez inną osobę (zob. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 17 października 1969 r., III CRN 310/69, OSNCP 1970, nr 6, poz. 115).

W sytuacji, gdy jak wynika z ustaleń faktycznych umowy przewłaszczenia na zabezpieczenie nie były dotknięte wadliwością w postaci pozorności, gdyż strony tej czynności, tj. powodowa Spółka z jednej strony i dłużnik pozwanej z drugiej strony zawarły te umowy właśnie w celu zmierzającym do zabezpieczenia wyłącznie interesów strony powodowej, jako współnika dłużnika pozwanych, a zatem z pokrzywdzeniem pozostałych wierzycieli spółki T., w tym pozwanych, to pozwani mogli zrealizować swoją ochronę prawną poprzez instytucję skargi pauliańskiej.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.